

og som den første skole, hvor der blev undervist i
 det danske Sprog, og som den første skole, hvor
 der blev undervist i den danske Historie og den
 danske Literatur.

Den første skole blev oprettet i 1788, og den
 første skole blev oprettet i 1788, og den første
 skole blev oprettet i 1788, og den første skole
 blev oprettet i 1788, og den første skole blev
 oprettet i 1788, og den første skole blev oprettet
 i 1788, og den første skole blev oprettet i 1788,

En flicke som besøgte folkskolan.

I

En af Nylands vackraste trakter låg wid utkanten af en större by en liten förfallen stuga. Den hade ursprungligen varit rödmålad, men af ålder, regn och snö antagit en svartgrå färgton. Drappan war söndrig och förfallen, dörren sved, fönstren, försedda med en och annan näsweruta, små och dunkla. Stugan hade på ena sidan en liten inhägnad, omfattande ett litet potatisland och ett gammalt mossbelupet äppelträ.

Inwånarne utgjordes af en arbetarefamilj: en medelålders man med hustru och fyra barn. Stugans inre företedde en anblick af brist, osnygghet och den största wantrefnad. Spiseln, swärtad af rök och sot war fylld af kol, utbrunna bränder, potatiskafl och fiskhuswud, en eller två odiskade grytor fyllda med smutsigt watten, ett par swarta skedar och sleswar samt en sotig, bucklig kaffepanna. Möblemanget utgjordes af twänne rustiga fångar, stående wid hwar sin motsatta wägg, ett rankigt bord, en långbänk och två träpallar. Framför spiseln stod huggstubben, på hwilken husfadern om kvällarna brukade spjälka pärtor, eller sitta och röka sin pipa. Fönsterrutorna woro tjocka af rök och dam, hwarför alla föremål sedda genom dem inhöljdes i ett slags töcken. Från de smutsiga, illaluktande fångarna, hwilka öfwertäcktes af en trasig fäll och kwarlesworna af ett gammalt täcke, framstucko två, tre tofswiga barnhuswuden med bleka, af-tärda anletsdrag. Men — frågar läsaren, hurudan war då modern, kvinnan i detta hem? Aef, hon war, som ofta är fallet, okunnig, lat och wårdslös. Hon hade, ensam och föräldralös, tidigt kommit i tjänst som barnslecka i en bondgård. Men för sina dåliga anlags, sin lätjas och håglöshets skull blef hon bortförd därifrån, flyttade sedan från ställe till ställe, och tjänade det ena året här det andra där. Slutligen gifte hon sig med en fattig, supig dräng, som war lika okunnig som hon själf.

I början woro fattigdomen och bristen icke så kännbara, emedan mannen fortfarande tjänade som dräng och hustrun gief på arbetsförtjänst. Men då mammals dryckeskapslust ständigt tilltog och det blef ondt om förmånliga tjänster, samt hustrun fick sina många barn att föda, då stego nöden och bristen in med stora steg. Nu inflyttade familjen i den ofwamämnda lilla stugan. Här sökte mannen som dagkarl förtjäna sitt bröd, medan hustrun genom spinnande drog sin skärf till hushållet. Gudsfruktan, slit och ordning herkrat i hemmet, så hade det wisserligen icke sett så ut, men dessa dygder woro främmande för den lilla stugans invånare. Ryrkan wårdsbjudades lifsom alt annat. De hade icke i ungdomen aktat på att besöka den, därför stod den äfwen nu främmande för dem, och de förstodo icke att där söka tröst. Alla de sköna allwarliga lärdomar och förmaningar de erhållit under sin skriftskoletid, hade de med ungdomens wanliga sorglöshet och liknöjdhet glömt bort — och i de hus, där de tjänat, fäste man mera affeende wid deras arbete, än wid deras tänkesätt och gudsfruktan. Så hade tiden flytt bort. Mannen war försäbad och förswagad af oordentligt lefwerne, hustrun trött, liknöjd och olycklig, knotade ständigt öfwer sitt hårda öde. Hon anlagade icke sig själf, utan kastade som wanligt skulden på Gud och sina medmänniskor. — Swarför skulle andra ha det så bra, medan hon war så fattig och olycklig? Kunde icke de rika skänka åt henne? Det wore ju de rikes skyldighet att hjälpa de fattige, hon för sin del ämnade wisst icke öfweranstänga sig med arbete för deras skull, de bättre lottade måste hjälpa henne. Så försjönt den olyckliga kvinnan i alt djupare elände.

I detta olyckliga hem wärte barnen upp. De woro bleka och trånande, liknande källarwårter, hwilka sakna frisk luft och solsten. Den älfsta, en tolfårig flicka, såg skugg och sorgsen ut med ett wisst lillgammalt uttryck i sitt lilla magra ansigte. Hon war annars ett kärleksfullt barn med många goda anlag, men ytterligt wanwårdad och försummad. Likaså war det med de öfriga 3 barnen, twänne gossar och en liten flicka. De woro helt och hållet förwiltade, smutsiga, trasiga och folkskygga. Då fadern war drecken och modern uppretad, wankades det hugg och slag och hårda

ord; men om någon bättre lottad, wälmenande granne tog sig för att göra någon anmärkning mot barnen, då togo föräldrarna ifrigt deras försvar och utforo i bittra ord och smädelser mot anlagarene.

Med en dylik behandling måste ju de stackars barnen föra en sorglig tillwara. Medan de yngre barnen, sprungo fring backarne och i smyg gjorde odygder, satt den älfsta flickan, lilla Ewa, wanligtwis hopkrumpen i fängen under fönstret och tittade genom den inniga, oflara rutan ut längs landsvägen. Hennes wackra, blåa ögon följde med ett melankoliskt uttryck de gyllene folstrålarne, som lekte på trägrenarne i den högre upp belägna skogsbacken, och den lilla, muntra bäcken, som skuttade gladt fram mellan stenarna där nedanfö, eller ock följde hon med långtansfulla blickar de glada skolbarnen, som i stora flockar gingo där förbi till den närbelägna skolan. Åh, hwarför skulle hon ensam wara utesluten från deras krets!? Swarför fick icke hon komma i skola? War skolan kanske blott för de rikes barn? O nej, där gingo ju så många fattiga barn af hennes jämnåriga och leffamrater. Ibland blefwo dessa tankar altför öfwerwäldigande; då kröp hon under täcket, gömde hufwudet i dynan och snystade. Hon hade ofta bedt sin mor om att få gå till skolan med de andra barnen, men alltid fått owänliga, affnäsande swar: „Swad skulle du där göra, du har ju hwarcken skor eller kläder! Desutom behöfwer du icke gå dit och lätjas, ty aldrig har jag gått i någon skola och ändå har jag kommit min wärld igenom. Och så behöfwer du icke bli förmer än jag. Föröfrigt, skall jag säga, bli de bara högfärdiga, som gå i skolan.“ Så resonerade modern och hwarje intast af lilla Ewa nedtystades strängt.

Ewa öfwertänkte moderns ord — inga skor, inga kläder? — Ja, det war sant, hon saknade bådadera. Om wintern fick hon mest sitta instängd mellan stugans fyra, tränga wäggar, emedan hon endera alldeles saknade skor, eller ock fick begagna något par af moderns aslagda, stora och ytterst trasiga. Inga öfwerplagg hade hon håller, blott en tunn bomullsklädning, som nöden twang henne att begagna både winter och sommar. Af barmhertiga grannar hade hon håller ingen hjälp att förwänta, ty moderns pockande, trotsiga sätt och allmänt kända wårdslös-

het och ofunnighet, hade tillslutit grammarnes hjärtan äfven för de stadars ofylldiga barnen. Så hade år efter år förgått. Ewa var nu 12 år gammal och kunde med njugg nöd stafwa igenom sin abcbof. Slutligen, iföljd af Ewas innerliga böner, pastorns i församlingen allvarliga påminnelser wid läsförhören, att hon skulle försöka lära sig något och enträgna uppmaningar till föräldrarne att skicka sina barn till skolan, randades den lyckliga dag för Ewa, då hon fick göra sitt inträde i skolan. Uppmärksam samt hörde hon på allt som sades. Slutet och skygg fatt hon under kvarterne och blöddrade i sin bibliska historie, betraktade sin griffeltafla eller sin sticketstrumpa. Var det väl möjligt att äfven hon skulle få lära sig något! Ja, hon hade redan lärt sig rita streck och otympliga bokstäfwer på taflan och sticka strumpa. — Huru lust, varmt, soligt och trefligt var det icke i skolorummet! Granriset på golfvet doftade så skönt, fönsterutorna woro så klara att man såg den blåa himmelen och de klara solstrålarne lika tydligt, som hade man varit ute. På väggen knäpte den stora klockan taktmässigt „tick, tack.“ — Ja, hon var lycklig, men kunde ej ännu riktigt fatta att det var sant. Hon beslöt att wara mycket beskedlig där hemma, att modern icke skulle taga henne bort från skolan.

II

Tiden gick. Ju mera skolans ordning, seder och skick wunno infleg hos lilla Ewa, desto mer ljusnade det inom henne, iakttagelseförmågan skärptes och begäret efter kunskaper ökades. Snätvänd och slutet, som hon alltid varit, började hon småningom tänka öfwer och anställa jämförelser mellan sitt hem och sina kamraters, med hwilka hon genom skolan kom i närmare beröring. Svarför war det alltid så lust och glad i deras hem, men mörkt, tungt och dystert i hennes?

En dag tog hon mod till sig och frågade sin mor därom.

„Dumma enfsaldiga flicka, svarade modern wresigt, det war också en fråga! Begriper du icke, att det är fattigdomens skull, de rika hafwa alltid godt och prättigt i världen, men en fattig stäckare har alltid swårt och nödgas arbeta åt den rike så godt

som till skänks.“ Sedan hon sagt detta, gaf hon spinnrockshjulet en häftigare knuff med handen och småputtrade för sig själf ord, som Ewa hwarfen hörde eller förstod. Efter en stund steg hon upp, stälde rocken häftigt ifrån sig i wrån och sade: „Jefe ids jag sitta här längre och spinna åt den snåla nämдемanskan. Jag är skyldig henne från förrigt och får således intet för min spånad. Nej, hon får allt wänta på sitt garn.“ „Men mor,“ inwände Ewa skygt, „nämдемanskan sade ju i går, då hon war här, att det brådskade med garnet, och pastorn talade i söndags så wackert i sin predikan och sade, att man måste wara trogen äfven i det lilla samt tålig och“ — „Tig!“ afbröt modern, „skall du lära mig? Är det så du lär dig i skolan?“ Ewa häpnade och teg förkräkt öfwer att hennes älskade skola skulle angripas. Modern gick. „Hör Ewa,“ sade hon, i det hon wände sig om i dörren, „jag går nu till Gustafs Mina, om far kommer hem och begär mat, så finnes det fisk och litet kalla potäter i skåpet, sätt fram det — hör du!“ — „Ja mor,“ sade Ewa bedröfwad i det samma dörren slöt sig efter den bortgående modern.

Ewa upptog änyo sin bibliska historie och försökte fortlätta läsningen af läran, som genom samtale med modern blifwit afbruten, men hur hon än försökte hålla sina tankar tillsamman och sätta sig in i berättelsen, så kunde hon icke lära sig den. Tankarna flögo oupphörligt till modern och hemmet. Uck hwarför war hennes mor sådan? Svarför war hon alltid ond och wresigt? Svarför wille hon icke spinna? Den beskedliga, godhjärtade nämдемanskan skulle säkert gifwit dem någon extra betalning, om modern bara skyndat sig med hennes spånad. Ewa satt med tårfyllda ögon och tänkte på huru ofta nämдемanskan gifwit henne en god warmbulle, färsk kärnmjölk eller en korg potatis. Ofta hade hon då sagt till Ewa: „Kära barn, du tyckes ha ett varmt och tackfamt hjärta, förblif alltid en god, snäll flicka, försök att lära dig nyttiga arbeten, blif slitig och ordentlig, och träd icke i din moders fotspår.“ Uck, huru gärna wille hon icke följa denna nanning! Hon skulle lära sig allt hwad hon någonin blefwe i tillfälle till! Hon wille lära sig spinna, wäfwa och sy, och så skulle hon wäfwa åt främmande och förtjäna mycket penningar, och då hon fått penningar, så skulle hon laga upp stugan. Hon

skulle köpa nya, klara fönster, låta mura en ny, hvit spjöl och väfva nya täcken på fångarna. Tänk om jag nu skulle försöka spinna på nämдемanskans blå, medan mor är borta, så skulle hon snart få sitt garn färdigt. Lycklig och glad öfver sitt påhitt fette hon sig wid rocken och försökte spinna. Men o, we, hon var icke wan därwid, tråden löpte tjock och ojämn kring rullen. „Hwad skall mor säga,“ tänkte Ewa förskräckt, då hon efter en stunds fåfänga bemödanden steg upp och betraktade sitt värf. „Jag får lof att taga bort det ojämna garnet, annars wankas det stryk. Nej, om mor ändå wille lära mig spinna! Men jag wet, huru jag får lära mig. Jag skall gå till Marias mamma och bedja henne lära mig. Hon gör det säkert gärna och då få wi båda lära oss spinna, både Maria och jag. Det blir roligt“. Ewa satt ännu wid spinnrocken och jämfade om rullen samt försökte taga bort den tråd hon spunnit, då dörren öppnades och ett par små, trasiga pojkar instörtade. „Jaså, du spinner på mors rock,“ utbrast den äldre med ett illparigt leende, — „jag skall minnsam skwallra på dig, så får du stryk.“ — „Skwallra icke, Kalle, på systern Ewa, hon är ju alltid så snäll emot oss“, sade den yngre af pojkarna, hwilka, som läsaren kanske redan gissat, woro Ewas bröder. „Hwar han i warit?“ frågade Ewa, i det hon några ögonblick betraktade deras wåta, trasiga, nedsmutjade kläder. „Wi ha warit wid bäcken och fångat löjor,“ sade Kalle, „och Anton plumsade i,“ berättade han skrattande, „se bara, huru han fryser.“ Ewa betraktade deltagande brodern: „Stackars Anton, du har ingenting tort att taga på dig, ty du har inga andra kläder än dem du har på dig. Bara du ej blir sjuk, då du så fryser, det är redan höst och wattnet är kallt“. „Du kan taga min jacka på dig,“ föreslog den äldre brodern, „den är torr, och så kan du lägga dig att sofwa, ty det är snart kwäll. — Men hwar är mor?“ „Hon gick till Gustafs Mina“. „Hwad skulle hon hos den ledingen?“ — anmärkte Kalle. „Mor är alltid mycket wärre, då hon warit hos Gustafs Mina“, sade Anton. „Men lämnade hon icke någon mat åt oss?“ frågade Kalle åter. „Nej“, svarade Ewa bedröfwad, „mor talade wist om några falla potåter och litet fisk, som finnes i skåpet, men det skulle jag lägga fram åt far, då han kommer hem.“ Ewa öppnade, under det

hon talade, skåpbörren och såg efter. „Nej, här finnes icke mera än far äter“, sade hon, „men I skolen få en bit bröd, ty brödet räcker åtminstone en wecka ännu, hörde jag mor säga i dag.“ „Ah, icke behöfwer du spara fisken och potäterna åt far,“ sade Kalle, „ty jag såg honom hos skräddarens, både han och skräddaren woro redan fulla, så att icke will han ha någon mat i kwäll, nog lägger han sig att sofwa, när han kommer hem. Wore wi bara wäl i fång, och skulle icke mor komma hem desförinnan, ty då börjar hon tråta på far och då blir det slagsmål igen.“ „Men hwar är Anna i dag, jag har icke sett till henne sen i morse,“ sade Anton. „Hon gick till nämдемammens, och skulle stanna där några dagar för att taga upp potåter,“ sade Ewa. „Det war bra det“, menade Kalle, „då få wi igen potåter, ty nämдемansmor brukar alltid ge god dagspenning.“ „I kummen också gå dit,“ föreslog Ewa, „ty nämдемaskan sade i går, att hon behöfwer så mycket folk, hon bara kan få.“ Kalle skrapade sig i hufwudet och funderade, det war just ej roligt att hela dagen stå på knä och taga upp potåter, men Anton, som war mera stillsam och beskedlig, beslöt sig genast för att följande morgon gå och erbjuda sig till nämдемammens. Barnen pratade ännu en stund hit och dit. Plötsligt bleswo de afbrutna. Det hördes tunga, ojämna steg i förstugan och en person trefwade swärjande och smågrälände för sig själf efter dörchandtaget. „Det är far!“ ropade alla med en mun. Pojkarna sprungo förskräkta till fången och gömde sig under täcket, lilla Ewa drog sig darrande undan i en wrå wid fönstret. Strax därpå öppnades dörren och en storwuxen, illa klädd karl raggade in i stugan. Den luggslitna mössan satt bak i nacken, håret hängde stripigt ned i pannan, och de blodsprängda, glasartade ögonen stirrade med ett till hälften fånigt, till hälften ondskesfullt uttryck omkring sig. „Hwad,“ skrek han, „är ingen hemma!“ Intet svar följde. Barnen smögo sig tysta och darrande endast djupare i sina gömmor. Den druckne grälade och swor en stund öfwer den frånwarande hustrum och barnen, kastade sig sedan på fången och war efter några ögonblick djupt insomnad. Nu först wågade Ewa lämna sitt gömställe och gosarne tittade fram undan täcket. „Det war bra att far somnade, innan mor kom,“ sade Kalle.

„Där kommer hon,“ hwiskade Ewa, som stod wid fönstret. I det samma inträdde modern. Hon såg upphettad och ond ut. „Jaså, den fyllbulten har äntligen sluppit hem. Skada att jag ej hann hem, förrän han somnade — han skulle minstän fått höra ord och inga wisor. Supa upp allt hwad han förtjänar wid skogsbygget. Jag hörde nog af Gustafs Mina, huru han och skraddaren lefwat om. Det fins icke widare mat i huset än några brödkakor i taket. Svarifrån skola wi få fisk och potä- ter och kläder åt barnen till wintern. Jag skulle själf behöfwa kängor och en duk — Gustafs Mina wäfde sådant präktigt half- ylle åt sig till winterklädnin, men så skickar också hennes man alltid hem penningar. Annat är det med mig, arma stackare!“ Därwid brast hon ut i högljudd gråt. Dylita scener woro icke owanliga i den lilla stugan. De bägge gossjarnen brydde sig där- för icke mycket om det, de lysnade en stund till moderns klagan, och insomnade sedan helt lugnt. Ewa däremot, som war ett känsligt barn, blef alltid djupt gripen af dylita uppträden. Hon skulle så gärna welat trösta modern, men wägade icke säga något. — Då modern icke tyktes tala till henne, klädde äfwen hon af sig, lade sig och swystade sig sakta till sömns.

III.

Ewas brinnande törst efter kunskaper, hennes flit, hennes stilla saktmodiga wäsen gjorde henne omtykt icke allenast af den vänliga lärarinnan och kamraterna, utan af hela byns inwånare. Hon war tjänstaktig och vänlig mot alla, ärlig och trogen i det, hon hade om händer, och gick stilla ur wägen, där hon icke be- höfdes. Alla, som kände modern förwånade sig öfwer den slitiga, fromma, stilla dottern.

Genom skolans lärdomar och exempel och genom sin egen skarpa iakttagelseförmåga hade Ewa kommit underfund med, att det icke war rikdomen, som framkallade trefnaden i hemmet, utan att det war gudsfruktan, ordning och flit, som gjorde det. Det tybligaste exempel härpå såg hon hos en mycket fattig sjömans- enkas moder till den förut omnämnda lilla Maria, hennes kära- ste kamrat.

I hennes stuga war alt idel ordning. Golsfvet war ren- skuradt och beströdt med friskt enris, spjeln hwit och rensofad, när där icke brann eld, och de små fönsterrutorna woro som speglar. Öfwer sängen woro alltid bredda ett rent lakan och ett helt täcke, och den fattiga gunman war själf städse ren, hel och blid att se uppå. Då Ewa ibland om lördags- eller söndags- kvällarne war på besök hos lilla Maria, brukade dernas mor nedtaga från hyllan den stora bibeln med mässingsknäppen och läsa för de båda barnen. Intrycket af dessa kwällar war obe- skrifligt fridfullt — och ofta tänkte Ewa med en suck: „ad, hwar- för är det icke så äfwen hemma hos oss!“ Men det war icke ofta hon fick tillåtelse att gå till Marias hem, ty hennes moder kunde icke tåla den ordentliga, hederliga enkan, som alltid tytt och stilla gick andra ur wägen och aldrig med blida ögon såg, att man talade ondt om sin nästa. Därför woro besöken i Marias hem dubbelt kära för Ewa. Enkan och hennes dotter sågo gärna den snälla och stillsamma flickan komma. Den först- nämnda kände ett djupt deltagande för det stackars manwårdade barnet och den senare hade warmt fast sig wid den alltid wänliga och slitiga kamraten.

Wisserligen war Ewas hem icke mera så otrefligt, som då wi i början af denna berättelse första gången beträdde des- tröskel, ty ju äldre Ewa blef, desto ifrigare förjde hon för att alt war i ordning där inne. Hon skurade golsfvet twättade fönst- ren och sopade spjeln. Hon hade sina blomkrutor i fönstren: en wacker, hwit pelargonie och en myrten. Ja, hon hade också haft ett rosenträ, men det hade fadern engång som drucken i wre- desmod kastat mot dörren, emedan han tykte, att det stod i wä- gen. Ewa tänkte sedan ofta med saknad på denna wäxt, som hon fått af pastorns dotter och som hon så mycket gladt sig åt.

Dotterns flit och kunskaper undgingo ej håller modern. Hon yfdes öfwer dem och skröt i granngårdarna öfwer sin snälla och kloka dotter. Skulle Ewa haft anlag för egenfärllek och högmot, så skulle moderns okloka beteende mycket skadat henne, men hon hade ett stillsamt och ödmjukt sinnelag, som icke yfdes öfwer de ringa kunskaper Gud fatt henne i tillfälle att erhålla.

På detta fött uppwäxte Ewa till en god och älsklig 16

årig flicka. Den skygga blicken hade försvunnit och ögat fått ett lugnt, stilla, halft memodigt uttryck — prägeln af en sorglig barn-
dom. I skolan hade hon utom bokliga kunskaper, samt skrifning och
räkning äfwen lärt sig skickligt begagna synålen och sköta strump-
stickorna. Spinna hade hon lärt sig af sin mor. För att öfwa
sig i fönnad, brukade hon gå till herrskapen eller till någon af
wärdinnorna i byn och begära syarbete, och om aftnarna då
läxorna woro undanstökade satt hon flitigt wid nålen. Be-
talningen utgjordes dels af matwaror, hvilka kommo hela familjen
till godo — eller ock af någon liten slant, som sedan anwän-
des till kläder åt de yngre syfkonen, så att äfwen de kunde be-
söka skolan.

IV.

Det war midsommar. Solen sken klart. Syrener och rosor
doftade, kyrkklockorna ringde och orgeln spelade härliga psalmer
i kyrkan. Det låg en ljuslig frid öfwer hela naturen. Denna
stilla, heliga sabbatsfrid hvilade ock öfwer en skog nattwardsung-
dom, som just nu trädde ut ur kyrkan. Twänne unga flickor
hade skilt sig litet från de öfriga. Den ena af dem war smärt
och sin med bleka anletsdrag och klara, memodiga ögon, hvilka
med ett halft drömmande uttryck blickade in i den blåa rymden.
En stilla frid låg utbredd öfwer hela hennes wäsende. Det war
Ewa. Den andra flickan war hennes barndomswäninna Maria.

De följdes åt ett stycke af vägen. Tigande gingo de bägge
unga flickorna wid hvarandras sida. Bådas hjärtan tyktes upp-
fyllda af tankar på den tid, de nyss genomlefswat. Slutligen stan-
nade Maria wid en liten biväg, som ledde till hennes hem.
„Ewa“, sade hon i det hon till afsked fattade kamratens hand,
„skola wi icke vara tillsammans i estermiddag?“ „Jo, det skola
wi wisst,“ svarade Ewa; „när jag ätit middag, så kommer
jag efter dig. Wi skola gå till nämndemannens wacker björkhage“.
Maria nickade ett gladt och vänligt bifall, samt wesk af på bi-
vägen hemåt. Ewa stannade för att invänta sina föräldrar,
hvilka i dag på hennes innerliga bön äfwen varit i kyrkan.
Modern hade stannat wid kyrkporten för att prata med en

gramfwinna, faderen såg hon icke, han hade förmodligen gått
hem förut.

När den enkla middagen war undanstökad, far och mor
gått ut hwar på sitt håll, och de mindre syfkonen sprungit att
leka med grammbarnen i skogsbacken, tog Ewa nya testamentet,
som hon för sin slit erhållit af pastorn i skrifstskolan och gick till
Maria. Det war i dag så högtidsstilla i enfans lilla stuga.
Blommande frömmar och späda, gröna björkar stodo här och där
kring wäggarna, enriset på det nysskurade golfwet doftade så friskt,
och en bukett wilda nyponblommor och wackra syrener stodo i en
glasbuck på bordet, hwilket Marias konfirmationsdag till he-
der war prydt med en snöhwit linmedul. Enkan själf satt wid
bordet med den stora bibeln uppslagen framför sig, hon hade
just läst ett stycke därur för Maria, då Ewa inträdde. „Guds
frid,“ hälsade enkan och rätte vänligt den inträdande handen.
„Det war snällt att du kom. I han varit så lång tid tillsam-
mans dagligen både i skolan och skrifstskolan, och fått lära så
mycket nyttigt och godt, hwilket alt Gud låte lända er till wäl-
signelse. Det är därför icke mer än rätt att i nu siren denna
eder högtidsdag i hvarandras sällskap.“ „Ja, ja,“ tillade hon
efter en stund: „I kommen nu ut i världen och sän härefter
själfwa swara för edert görande och låtande, men kommen ihåg,
hwad jag nu säger eder: Förblifwen alltid fromma och rätt-
skaffens, slitiga och arbetsamma, och waren ärliga och trogna i
det, I hafwen för händer, så kommer det för wisso att gå eder
wäl i världen.“ Enkan såg wid desja ord så hög och allwar-
lig ut och hennes ögon hade en förunderligt klar glans, så att
Maria och Ewa stilla nedböjde sina hufwuden och inom sig gjorde
fromma löften att alltid förblifwa så. Efter att ännu en liten
stund hafwa pratat med enkan stego de bägge flickorna upp och
gingo till den af Ewa föreslagna hagen.

Nämndemannens björkhage låg nere wid sjöstranden. Det
war som sagdt i dag midsommardag och hela naturen hade prydt
sig i sin skönaste skrud. Folket tykte sig icke i mannaminne hafwa
haft en så wacker midsommar. Alt war så grönt, lummigt och
frodigt. Rönarna gungade satta sina af doftande hwita blom-
mor öfwerhöljda grenar, och björkarna hängde sina långa, slo-

figa kvifstar ända ned till marken. De ljusgröna löfwen glittrade i solkenet och fåglarne flögo jublande från gren till gren. Dataliga mångfärgade blommor framtittade ur det saftiga gräset på ängarna, och rågen på åfern böljade i långa, djupa vågor för de lätta windfläktarne. „Ser du huru vackert här är,“ sade Maria, där de stodo på en mojsbelupen klippvall wid sjöstranden. Framför dem låg den solbelysta hafswiken som en skimrande spegel, blott då och då krusad af en lätt windfåre. Björkarna hängde sina grenar ned i watten och den gröna säfwen bugade sig djupt för de små böljorna. „Ja, låtom ojs sätta ojs här“, sade Ewa. Då de suttit en stund sade hon: „Ät om det ändå alltid wore midsommar.“ „Swarför skulle du önska det?“ frågade Maria. „Jo, jag tycker att allt då är så vackert och skönt, då är också människorna gladare och lättare till sinnes, och då är det också lättare att vara god och göra godt, men om hösten, då det regnar och stormar och är mörkt och om wintern, då det är kallt då, då är det så swårt och“. . . Ewa afbröt sin tankegång. En hel här af sorgliga barndomsminnen — dystra höstar och långa, enformiga wintrar drogo förbi hennes själ. „Jag åter“, inföll Maria, „tycker om hösten och wintern, ty då hinner mor vara hemma och då sitta wi alltid om källarne och arbeta tillsammans; mor brukar då berättat historier från sin ungdom — eller och läser jag för henne från någon bok, men om somrarna är hon alltid på arbete hos främmande“. „Ja, det har varit helt annat med dig“, sade Ewa lifsom litet tvefande. Maria förstod, att Ewa syftade på de bedröfliga förhållandena i sitt hem och fattade deltagande hennes hand. „Wet du Ewa, hwad mor säger: Hon tycker, att din mor icke mera är så ondsint och trätgirig som förut, och att eder lilla stuga nu blifwit så uppstädad, till och med trappan och gården ärorensopade — och det är din förtjänst, säger mor“. Wid dessa ord slingrade Maria sina armar kärleksfullt kring Ewas hals. Ewa rodnade öfwer berömmet. „Jag skulle så gärna wilja stanna hemma någon tid och pyssla om far och mor samt sy åt syfkonen och försöka få dem i skolan“, sade hon, „men maten räcker icke till för så många. I höst kommer desutom syster Anna hem, som i 2 år tjänat som barns flicka, för att i sin tur gå litet i

skolan. Min plan är därför att söka mig någon tjänst. Wet du“, fortfor hon därefter med strålände ögon, „jag får nu äfwen lära mig wäfwä. Jag talade härom dagen med nämndemanniskan och hon bad mig komma dit på en tid, så skulle hon lära mig. War det icke bra wänligt gjordt af henne?“ „Ja wisst. Hör du, Ewa, din mor borde vara bra glad öfwer dig. Tänk huru mycket du lärt dig på dessa 4 år, du gått i skolan. Jag känner ingen af skolkidorna, som fyr så fort och bra, som du och som sticker så flinkt strumpa. Och när du nu får lära dig wäfwä, så är jag öfwertygad om, att du snart blir ortens flinkaste, mest anlitade wäfwerka“, sade Maria skrattande. „Åh, Maria, icke går det så fort för en nybörjare att komma i ropet för att vara en skicklig wäfwerka“, menade Ewa, — „där till behöfs mångårig öfning, kan jag tro“. „Åh, jag känner dig nog. När du en gång kommer i farten, så klappar du till wäf på wäf“, skrattade Maria. „Mor har också lofwat lära mig wäfwä, ty jag kommer att åtminstone tillswidare stanna hemma“, sade Maria. „Wet du“, tillade hon, „jag har tänkt börja sy kläder, ty jag har en sådan lust och fallenhet därför. Då jag här om dagen talade med mor därom tykte hon det vara en god tanke, och hon lofwade själf hjälpa mig, ty hon har i sin ungdom varit och är ännu, som du wet, en mycket snäll sömmerka“. Flickorna pratade ännu en stund om hwarjehanda. Slutligen sade Ewa, i det hon uppslog sitt nya testamente: „Nu ha wi suttit länge nog och pratat, låt ojs nu läsa litet tillsammans och sedan gå hem“. När flickorna läst för hwarandra hwar sitt kapitel och desutom ett och annat bibelspråk, som särdeles tilltalat dem, sade Maria: „Ewa låtom ojs komma öfwerens att hwarje afton och morgon läsa, om icke mera, så hälst ett par verser från våra nya testamenten. Wi kunna wäl aldrig i lifwet få så brådt om, att wi ej skulle hinna med det.“ „Ja, det skola wi göra“, sade Ewa gladt och rätte wäniman handen. „Så mycket tid måtte wi wäl alltid hafwa, om ej annat så stiga wi litet tidigare upp, och när wi så ofta läsa, så lära wi ojs smänigom några bibelspråk utantill, och dem kunna wi läsa ur minnet, ifall wi någon gång blifwa sjuka och ej orka läsa, eller annars omöjligt få tillfälle därtill. Och nu Maria måste wi gå hem.“

„Hör Ewa“, sade modern, då denna följande morgon skulle gå till nämndemannens för att lära sig wäfwa. „Du har icke omtalat, hwad nämndemanniskan lofwat dig i lön, för att du skall wäfwa åt henne“. „Bön?“ upprepade Ewa litet förlägen, „icke war det fråga om någon lön. Jag får ju mat och får des-utom lära mig, är icke det nog? Jag är ung och owan och kan wäl fördenksfull icke så snart göra henne någon nytta“. Modern lät Ewa knapt tala till slut, innan hon utfor i häftiga förebräelser öfwer dotterns ensald och nämndemanniskans snikenhet, som lät den fattige arbeta för intet och så vidare. Det war endast med möda Ewa förnådde lugna modern och först, sedan hon förespeglat henne, huru mycket hon i en framtid kunde förtjäna, om hon lärde sig wäfwa, fick hon tillåtelse att gå till nämndemannens.

Sommaren war förgången. Ewa hade som Maria förutspått, användt den slitigt. Nämndemanniskan hade alt skäl att wara nöjd med sin elew. Hon hade lagt upp helt korta wäfwar, på det Ewa skulle hinna med flere och desutom komma i tillfälle att lära sig olika slag af wäfnad. Hon hade äfwen fått wäfwa åt sig själf en bomullstygsklädning, hwartill nämndemanniskan skänkt henne garnet.

Den slitiga, läraaktiga flickan war allmänt omtyckt i byn. En fru i grannsocknen, hwilken hört henne omtalas, kom en dag till nämndemannens och bad att få henne i tjänst till sig. Ewa war genast willig därtill, och de öfwerenskommo, att hon skulle tillträda sin nya befattning om hösten. Ewa stannade några veckor i hemmet, innan hon började sin tjänst. Hon wille hjälpa sin mor med att lappa och laga syfkonens och faderns kläder. Den bestedliga nämndemanniskan hade gifwit henne åttifilliga klädesplagg, hwilka hon nu ändrade och lagade upp åt småsyfkonen till wintern. Af sin hjälpsamma, wälwilliga lärarinna i skolan hade hon lärt sig att själf klippa till de enklaste och wanligaste klädesplagg, hwilket nu och framdeles kom henne wäl till pass. Ännu måste Ewa tala med modern om en sak, som låg henne warnt om hjärtat, nämligen syfkonens skolgång. När hon först framstälde

sin begäran, tyckte modern, att det kunde wara nog med det lilla de redan fått lära sig, samt ansförde huru swårt det wore för henne att skaffa dem kläder och underhålla dem i skolan. „Af far din“, slöt hon sitt tal, „har jag ingenting att wänta, ty han super upp alt, hwad han förtjänar och snart får jag föda honom också“. Sedan Ewa lofwat sticka en del af sin lön åt modern för anskaffande af det nödwändigaste, så gaf denna slutligen sitt bifall till hennes bön.

Ewa hade en aftonskymning kort före sin afresa begifwit sig till Maria, för att taga afsked af denna sin barndomswäninna. På hemvägen såg hon några karlar, hwilka gingo ett stycke framför henne, släpa på en mänsklig warelse. Drifwen af en obestämd aning skyndade hon framåt och såg till sin förfräddelse, att det war hennes far. Han hade drucken begifwit sig ifrån byn, snafwat öfwer en sten, fallit och slagit sig mycket illa. Medwetslös bars han nu hem. De närmast följande dagarne bragte sorg och bekymmer öfwer den lilla familjen. Den af dryckenskap förswagade mannen blef allwarjamt sjuk. Nu wisade sig Ewas milda, waka natur i sin wackraste dager. Swarten natt eller dag wesk hon från faderns bädd. Hon war alltid till hands att jänka hans kudbar, räcka honom en dryck watten, då febern brände honom — eller tala några wänliga ord till honom. Ett par gånger, då fadern war redig, hade hon till och med fått läsa för honom ur det kära nya testamentet. Desja ögonblick kände hon sig obestrikligt lycklig. Modern gick under desja dagar syfslande ut och in i stugan, eller ock war hon hos någon grannkvinna. „Jag gisfjade alt, att det så skulle gå“, sade hon ibland med bitterhet blickande åt fängen, där mannen låg. „Kanske är det så godt, om han dör, ty någon nytta kan han ändå icke mera göra, och jag skulle till slut få föda honom också.“ „D, mor, mor, tala icke så!“ bad Ewa gråtande. „Kanske skulle far blifwa annorlunda, om han nu blefwe frisk.“ „Han blir aldrig annorlunda“, war moderns korta svar.

Nu skulle Ewa resa. Hon hade tillslutit sin fars ögon och sett honom föras bort i kyrkogårdens tyfsta gömma. Gråtande räckte hon handen åt mor och syston, och gick nya skiften af sitt lif till mötes.

V.

Fyra år woro förgångna. Vi återfinna Ewa hos samma wänliga fru i grannsocknen, hos hwilken hon tagit tjänst. Arligt, troget och samwetsgrant hade hon förrättat sina åligganden. Hon hade troget hållit sin öfwerenskommelse med Maria att hwarje morgon och kväll läsa, om icke mera, så åtminstone ett par verser från nya testamentet. Och hon hade alltid tid därtill. Huru mångahanda än göromålen woro, så fans det dock alltid några ögonblicks ledighet för henne att läsa. Det hände någon gång, då hon hade ogudaktiga och lättfömmiga kamrater, att dessa hånande hennes gudsfrukten tanklöst sade: „Nå, Ewa läser wäl nog för oss allesamma“. På dylika ord svarade Ewa blott med en stilla förebrående blick. Hon tyckte, att hon, för hwarje gång hon läste, fick mera krafter att blifwa bättre, och mera nöje att förrätta sina sysslor. Sin lön delade hon i trenne delar. För den ena af dessa delar köpte hon de nödvändigaste kläder hon behöfde, den andra delen lade hon å sido för sin mors och sina systons räkning, och den tredje — förwarade hon för oförutsedda behof. När en fåfång kamrat engång skrattade åt hennes enkla, ytterst anspråkslösa garderobe, och frågade, hvarför i all världen hon icke köpte sig fina wackra kläder, när hon ändå hade så stor lön, svarade Ewa: „Jag har min gamla, fattiga mor och mina yngre syston att tänka på — och desutom har jag ju de nödvändigaste kläder jag behöfwer. Jag har några omgångar starka, ändamålsenliga underkläder och klädningar, jag har hela, starka kängor och ett warmt öfwerplagg för wintern, hwad behöfwer jag mera!“ „Jag menade bara“, svarade kamraten förlägen, ty hon hade också en gammal orkeslös mor, som hon aldrig gifwit något åt, utan af hwilken hon twärtom mottagit, hwad denna genom sitt arbete förtjänat och kunnat gifwa henne, — „jag menade bara, att

om du skulle använda hela din lön till kläder, så skulle du få så mycket, och desutom wackra och fina, medan du nu alltid begagnar, grofwa och hemwäfsda plagg“. „Hwad skulle jag med de fina kläderna göra“, svarade Ewa. „De pasja icke för mig — eller i allmänhet för vårt stånd. De hengjorda äro mycket starkare och warmare och lämpa sig bäst för vårt arbete.“

Ewa brukade äfwen själf förfärdiga sina kläder. Då hon alltid flinkt och hurtigt gjorde undan sina sysslor, så fick hon ibland, då hon begärde det, af sin wänliga wärdbinna en liten fristund, ja stundom en hel eftermiddag. Dessa lediga stunder använde hon att sy och laga sina kläder, och då hon städse tog tiden i akt, samt med lust och ihärdighet grep hwarje arbete an, så fick hon alltid tillräcklig tid för sitt eget arbete. Hon war glad att hon fått lära sig sy och således icke behöfde kasta bort sina penningar på onödiga arbetslöner. Ofta märkte hon att kamraterna gåfwo ut till någon af byns sömmerskor hwarje klädesplagg, huru obetydligt det än war, att sy. En stor del af deras inkomst gick således åt till arbetslöner för deras kläder. Mången af dem kunde sy ganska bra, men de iddes icke, de pratade och skrattade hållre med hwarandra, och tyckte arbetslönen vara så ringa, att de nog kunde betala den. — På detta sätt hade Ewa redan tjänat i 4 år. Mången husmoder blickade med wälbehag på den slitiga, allwarliga flickan, som så träget och saktmodigt förrättade sina sysslor. Mången jämnårig närmade sig henne med aktning och wänskap, och mången yngling tänkte med värme på hwilken duglig och ordentlig wärdbinna hon skulle bli i ett eget, litet hem.

Ewas lyckligaste stunder woro, då hon ett par gånger om året fick tillåtelse att besöka sin mor. Hon medförde då penningar åt henne samt en liten gåfwa åt systonen. Då war det jubel i sysskonkretsen och hwar och en trängdes kring Ewa för att se henne och höra henne berätta något om sig själf. Maria fick mid dessa tillfällen också alltid ett besök. De båda wäninnorna samspråkade då gladt om gemensamma kära minnen i enfans lilla stuga. Dessa små utflygter till hemmet woro särdeles wälgörande för Ewa, hon tog sedan alltid med friska krafter och

nytt mod ihop med sitt arbete, glad och tacksam mot Gud för hwarje dag som förgick.

VI.

Åter ha några år förgått och åter står naturen i midsommarskrud. Ett stycke nedanom byn låg en täck nyuppbyggd bondgård. Rödmålad med hvita fönster och dörrpostor såg den leende och inbjudande ut, där den nästan helt och hållet doldes af lummiga gröna trån. Könnar och syrener hade midsommaren till heder prydt sig i blomsterkrud. I den lilla trädgårdstappan frodades potatis och andra rotväxter. Allt var så prydligt, skådadt och välordnad. En stilla frid tyktes hwila öfver hela huset. Framför den renskurade trappan låg friskt gränis och genom en liten treflig förstuga inkom besökaren i en stor rymlig boningsstuga, där allt var skinnande blankt och rent. Vid det öppna fönstret längst fram i stugan sutto vid ett rödmåladt bord en ung bonde med sin hustru. Han höll en upplagen psalmbock framför sig på bordet och läste högt en psalm om sommarens fågring och Guds godhet. Framför honom satt hans unga hustru med nebböjdt hufvud och hopknäpta händer och lyssnade på de sköna orden. — Psalmen var slut och de bågge makarna sutto tyfta. Det var så högtidsstilla därute. Fågelnarne kvittrade jublande i träna en lätt windfläkt rörde den stora blommande römmens grenar. Några hvita blad föllo genom det öppna fönstret ned på bordet. Då såg den unga hustrun upp. I de vackra blåa ögonen med det wemodiga uttrycket och de behagliga, lugna anletsdragen igenkänna wi lilla Ewa från den fattige arbetarens stuga. Hon hade gått framåt i slit och ädla dygder och slutligen genom sitt stilla, milda wäsen wunnit en ung reddbar bondes hjärta. Den trefliga gården, som låg inbäddad i midsommarens grönska, var hennes hem. Ewa bröt först tystnaden. „Huru mycket“, utbrast hon, „har jag ej att tacka Gud för, som satt mig i tillfälle att besöka en skola och inhämta nyttiga kunskaper. Hvad hade jag varit, om jag icke fått lära mig något!“ „Ja, sade mannen, tillfället att förwärfwa sig lärdom är en af de största wälgärningar wi hafwa att tacka Gud för, ty genom den lära

wi känna icke blott arbetets wälsignelse, utan äfwen wärdet och nyttan af kunskaper“. „Jag tror“, sade Ewa tankfullt, „att många människor icke wore så fattiga och olyckliga, om de bara fått lära sig något. Men många föräldrar sätta icke sina barn i skola, i synnerhet om de själfwa icke hafwa lust, och icke sjsjelsfatta de dem hemma håller med något. Jag minnes nog, huru grannbarnen och sjsjkonen förr sprungo omkring och gjorde odygder, och huru föräldrarne jagade ut dem, då de tyfte dem vara i wägen hemma. Mödrarne sakna lust och ihärdighet att lära sina barn det lilla de själfwa kunna. När wi ibland hemma wille göra något, så förde mor ut oss och sade: gån edra färde, icke kunnen I ännu göra något, nog lär turen ännu komma till er att träla och släpa. Jag känner flere af mina jämnåriga, hvilka icke fingo gå i skolan, utan sprungo omkring ända tills de blefwo så stora, att de kunde antaga någon tjänst. Nu wardt deras tid upptagen af tjänsteåligganden och de hunno icke widare lära sig något. Med njugg nöd kunna de därför spinna och sticka strumpa. Allt hwad de företaga sig går långsamt och tafatt. Det är så sorgligt med dem och icke hafwa de lust med handarbete håller — sina kläder och strumpor gifwa de ut att sjsj och stickas“. „Nog är det så“, gemälde mannen. „Till stor del är det mödrarnas fel, som icke hålla barnen till arbete. Vät vara att föräldrarne äro så fattiga att de icke ha något annat arbete att gifwa dem, så kunna de åtminstone låta dem taga del i de dagliga göromålen, såsom att diska, sopa, hämta in wed och så widare. På detta sätt skulle de fostras upp till dugliga människor, med kärlek till arbete och nyttig sjsjelsfättning — och därigenom skulle de också undgå mången olycka och frestelse i framtiden“. „Wet du“, sade Ewa, „desja dina ord påminna mig om twänne ordspråk, hvilka wi som barn skrefwo i våra skolhäften, det ena lydde: „Fäfang gå lärer mycket ondt“, och det andra: „Lätjan är alla lasters moder“.

Ewas fromma wäsende och outtröttliga omsorg om de sina hade äfwen slutligen wärkat godt på modern.

Hon war numera en arbetsam och wänlig kwiinna, som

nöjd med sin lott, bodde kvar i den lilla stugan jämte sin yngsta dotter. Stugan hade genom Ewas och hennes mans försorg blifwit uppufsad, och war numera trefsigare och bekvämare än förr. Ewas hägge bröder woro ute i tjänst. De hade, tack ware Ewas omsorger, en kort tid njutit underwisning i folkskolan och uppwuxit till dugliga ynglingar, af hwilka modern hade mycken glädje. Den gamla kvinnan talade ofta om sin egen försumnade uppfostran och sin oförmåga att uppfostra sina barn. Hon förebrådde sig själf bittert detta fel. Ofta sade hon till sina barn, att det war hennes okunnighet, lätja och trätlystnad, som orsakat att mannen fallit så djupt under dryckenskapslasten. Afwen hon hade nu, ehuru sent, lärt sig skatta gudsfruktan och nyttan af skolbildning.

